

“ปฏิทินเตือนใจกินยาครบ”

สาขาเฝ้าระวัง ป้องกัน
และควบคุมโรคติดต่อ

ประจำปีพุทธศักราช
๒๕๖๘



นางอนงค์รักษ์ บุญส่ง



อสม. ดีเด่นระดับชาติ
จังหวัดพังงา

ชื่อนวัตกรรม : ปฏิทินเตือนใจกินยาครบ

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางอนงค์รักษ์ บุญส่ง

ประเภทนวัตกรรม : ☒ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product innovation)

☐ นวัตกรรมบริการ (Service innovation)

☐ นวัตกรรมกระบวนการ (Process innovation)

สาขาที่ประกวด : สาขาเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ

จังหวัด : พังงา

อสม.ดีเด่นระดับ ☐ เขต ☐ ภาค ☒ ชชาติ

ที่มาและความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม

บ้านบางตง ตั้งอยู่ในตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เป็นชุมชนชนบทที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำสำคัญหลายแห่ง อาชีพหลักของประชากรคือการทำเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย ชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีประชากรรวมประมาณ ๗๐๐ คน จำนวนหลังคาเรือน ๑๔๗ หลัง ส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุและวัยทำงาน มีเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง ประชากรส่วนมากมีฐานะปานกลางถึงยากจน และบางส่วน ยังขาดความรู้ด้านสุขภาพ จากข้อมูลด้านระบาดวิทยาของบ้านบางตง พบว่ามีโรคติดต่อที่สำคัญที่ต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ ปี ๒๕๖๖ วัณโรค ไข้เลือดออก มาลาเรีย โรคพิษสุนัขบ้า และโรคฉี่หนู โดยโรควัณโรคเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขในพื้นที่หมู่ที่ ๕ บ้านบางตง ตำบลนบปริง ซึ่งยังคงพบผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องในช่วงปี ๒๕๖๓-๒๕๖๗ สาเหตุหลักของการแพร่ระบาด เกิดจากพฤติกรรมของผู้ป่วยที่รับประทานยาไม่ต่อเนื่องหรือหยุดยาเอง ทำให้เกิดภาวะดื้อยาและมีโอกาสแพร่เชื้อสู่คนรอบข้าง นอกจากนี้ ลักษณะชุมชนที่มีการอยู่อาศัยแบบครัวเรือนขยาย การใช้พื้นที่ร่วมกัน และสภาพบ้านเรือนที่อากาศถ่ายเทไม่สะดวก เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้วัณโรคแพร่กระจายได้ง่าย อีกปัญหาหนึ่งคือ การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัณโรค ประชาชนบางส่วนยังมีความเชื่อผิดๆ เช่น การมองว่าวัณโรคเป็นโรคร้ายหรือเกิดจากภาวะร่างกายอ่อนแอ ทำให้บางรายปฏิเสธ การเข้ารับการรักษาหรือรักษา อีกทั้งบางครอบครัวมีความกังวลเรื่องการถูกตีตรา ส่งผลให้ผู้ป่วยบางคนปกปิดอาการและไม่มาพบแพทย์ตั้งแต่ระยะแรกของโรค แม้จะมีมาตรการเฝ้าระวัง เช่น การคัดกรองผู้สัมผัสใกล้ชิด การให้ความรู้เกี่ยวกับโรค และการติดตามผู้ป่วยผ่านระบบ DOT (Directly Observed Treatment) โดย อสม. แต่ก็ยังพบปัญหาเรื่องการขาดการติดตามที่มีประสิทธิภาพและการไม่ให้ความร่วมมือของผู้ป่วย ทำให้การรักษาไม่ได้ผลเต็มที่ นวัตกรรม "ปฏิทินเตือนใจกินยาครบ" จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยช่วยให้ผู้ป่วยมีระบบเตือนความจำที่ง่ายต่อการใช้งาน ลดอัตราการลืมกินยา และช่วยให้ อสม. สามารถติดตามการรักษาได้สะดวกขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การรักษาหายขาดและการลดการแพร่ระบาดของวัณโรคในชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยกินยาได้ครบ ต่อเนื่องไม่ขาดยาและกินได้อย่างถูกต้อง (ถูกขนาด ถูกเวลา ถูกวิธี)
๒. เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการลืมกินยา กินยาเกิน กินยาผิด ไม่ถูกวิธี
๓. เพื่อให้ผู้ป่วยไปพบแพทย์ตามนัด และอัตราความสำเร็จของการรักษาโรค รักษาหาย ๑๐๐%
๔. ชุมชนน่าอยู่ ปลอดภัยไม่มีการแพร่ระบาดของโรค ประชาชนสุขภาพดี

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การจัดเตรียมวัสดุในการจัดทำนวัตกรรมปฏิทินเตือนใจกินยาครบ

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กล่องยา/กล่องกระดาษ
๒. ฟิล์มเจอร์บอร์ด/กาว ๒ หน้า
๓. ซองยาสีขาว

ขั้นตอนการทำ

๑. ตัดกล่องยาและติดตัวเลขวันที่หน้ากล่องยา
๒. จัดวางเรียงตามวันที่ปฏิทิน
๓. นำยาที่จัดไว้ใส่ซองยาสีขาว ใส่ในกล่องกินแต่ละวัน วันละ ๑ ซด/มื้อ/วัน
๔. จัดเรียงยาที่บรรจุใส่ตามวันที่ของปฏิทินที่ผู้ป่วย จะต้องกินในครั้งต่อไป โดยจัดยาทุกเดือนๆละ ๑ ครั้ง
๕. บันทึกเดือนที่กินยาของผู้ป่วย พร้อมทั้งบันทึก วันนัดครั้งต่อไปที่ต้องไปพบแพทย์ ในช่องที่จัดทำไว้ด้วยตัวหนังสือ

ที่มองเห็นได้ชัดเจน

๖. นำไปแขวนหรือติดไว้บริเวณที่กินยา มองเห็นได้ชัดเจน สะดวกต่อการกินยาและไม่โดนแสง

การนำนวัตกรรมไปใช้กับผู้ป่วย

๑. ประเมินผู้ป่วย ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รพ.สต.นบปริง ถึงความพร้อมของผู้ป่วย ญาติ และที่อยู่อาศัย ในการใช้นวัตกรรม
๒. นำยาของผู้ป่วยที่รับจากรพ.พังงา นำมาใส่ซองยา โดยไม่แกะพรอยด์ออกจากยา จัดใส่ซอง ๑ ซด/๑ ถูง นำไปใส่ในกล่องแต่ละช่องตามวันที่ของปฏิทิน ให้ผู้ป่วยกินแต่ละวัน ๑ ซองต่อ ๑ วัน
๓. อสม./จนท.สาธารณสุข นำปฏิทิน เตือนใจกินยาครบ ที่จัดยาให้กับผู้ป่วยแล้ว ไปมอบให้กับผู้ป่วยที่บ้าน
๔. แนะนำการกินยา ให้กับผู้ป่วย/ญาติทราบ

๕. นำไปใช้โดยแขวนไว้หรือติดที่ผนังที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน สะดวกบริเวณที่กินยาไม่มีแสงแดดส่องถึง

๖. อสม.ร่วมกับจนท.สาธารณสุข ติดตามการกินยาของผู้ป่วยเดือนละ ๑ ครั้ง ประเมินการกินยาของผู้ป่วย และดูจำนวนยาที่มีเหลืออยู่กับวันนัดของแพทย์ครั้งต่อไป

๗. นำยาของเดือนถัดไปหลังจากผู้ป่วยไปพบแพทย์แล้ว มาจัดใส่ปฏิทินและนำไปมอบให้กับผู้ป่วยจนสิ้นสุดการรักษา

๘. อสม. ออกปฏิบัติงานติดตามเยี่ยมผู้ป่วยวัณโรคที่บ้าน ร่วมกับแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รพ.สต.นบปริง ติดตามการกินยาของผู้ป่วยโดยวิธีการเยี่ยมบ้านหรือ วิดีโอคอล และดูจำนวนยาที่มีเหลืออยู่กับวันนัดของแพทย์ครั้งต่อไป

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยที่ได้รับการใช้นวัตกรรม พบว่า

- ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับความสะดวกในการกินยา ลดความผิดพลาดจากการลืมกินยา หรือกินยาเกินขนาด
- ช่วยเตือนความจำ ทำให้ญาติหรือผู้ดูแลสามารถช่วยติดตามและเตือนผู้ป่วยได้
- ช่วยให้ผู้ป่วยไปพบแพทย์ตามนัดหมาย ทำให้ได้รับการรักษาต่อเนื่องตามแผนการรักษาของแพทย์
- เสริมสร้างขวัญกำลังใจของผู้ป่วย เนื่องจากมีการติดตามและดูแลอย่างใกล้ชิดจาก อสม.

ผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ อัตราการรักษาหายของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ในพื้นที่อยู่ที่ ๑๐๐% ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมนี้ในการส่งเสริมการรักษา ลดอัตราการขาดยา และป้องกันการแพร่ระบาดของวัณโรคในชุมชน บ้านบางตง ตำบลนบปริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินงาน/ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการดำเนินงาน นวัตกรรม "ปฏิทินเตือนกินยาครบ" พบว่า ช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถกินยาได้ครบถ้วนต่อเนื่อง และไม่ขาดยา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการรักษาวัณโรค โดยผู้ป่วยสามารถรับประทานยาได้อย่างถูกต้องตามหลัก ๓ ถูก ได้แก่ ถูกขนาด ถูกเวลา และถูกวิธี

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยที่ได้รับการใช้นวัตกรรม พบว่า

- ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับความสะดวกในการกินยา ลดความผิดพลาดจากการลืมกินยา หรือกินยาเกินขนาด
- ช่วยเตือนความจำ ทำให้ญาติหรือผู้ดูแลสามารถช่วยติดตามและเตือนผู้ป่วยได้
- ช่วยให้ผู้ป่วยไปพบแพทย์ตามนัดหมาย ทำให้ได้รับการรักษาต่อเนื่องตามแผนการรักษาของแพทย์
- เสริมสร้างขวัญกำลังใจของผู้ป่วย เนื่องจากมีการติดตามและดูแลอย่างใกล้ชิดจาก อสม.

ผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ อัตราการรักษาหายของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ในพื้นที่อยู่ที่ ๑๐๐% ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมนี้ในการส่งเสริมการรักษา ลดอัตราการขาดยา และป้องกันการแพร่ระบาดของวัณโรคในชุมชน บ้านบางตง ตำบลนบปริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยความสำเร็จ

๑. การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย การทำงานร่วมกันระหว่าง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หน่วยงานสาธารณสุข และภาคประชาชน ทำให้เกิดการดูแลผู้ป่วยวัณโรคอย่างต่อเนื่อง
๒. นวัตกรรมที่ใช้งานง่ายและตอบโจทย์ "ปฏิทินเตือนใจกินยาครบ" เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ป่วยรับประทานยาได้ถูกต้อง ลดอัตราการลืมกินยา และเพิ่มความสม่ำเสมอในการรักษา
๓. การติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดของ อสม. โดยอสม. คอยให้คำแนะนำ ติดตามอาการ และเยี่ยมบ้านผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการรักษาได้อย่างทันท่วงที
๔. การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยและครอบครัว การให้กำลังใจและคำแนะนำที่เหมาะสมช่วยให้ผู้ป่วยมีความมุ่งมั่นในการรักษา ส่งผลให้อัตราการรักษาหายสูงถึง ๑๐๐
๕. ความร่วมมือของผู้ป่วยและครอบครัว ญาติหรือผู้ดูแลช่วยสนับสนุนการกินยาและพาผู้ป่วยไปพบแพทย์ตามนัด ส่งผลให้การรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

โอกาสในการพัฒนา

๑. ขยายการใช้นวัตกรรมไปยังพื้นที่อื่นในตำบลนบปริง จากความสำเร็จที่เกิดขึ้นใน หมู่ที่ ๕ บ้านบางตง สามารถนำไปปรับใช้ในชุมชนอื่นที่มีผู้ป่วยวัณโรค เพื่อลดอัตราการแพร่ระบาด
 ๒. พัฒนาเครื่องมือดิจิทัลสำหรับการเตือนกินยา นอกจากปฏิทิน อาจใช้ แอปพลิเคชันหรือ SMS เตือนผู้ป่วย เพื่อเพิ่มช่องทางการแจ้งเตือนที่ทันสมัย
 ๓. ส่งเสริมการป้องกันวัณโรคในระดับชุมชน ขยายการรณรงค์ให้ครอบคลุมการตรวจคัดกรองวัณโรคในกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน และผู้ที่มีภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ
 ๔. พัฒนาแนวทางการติดตามผลการรักษาแบบบูรณาการ ใช้ ระบบเครือข่ายสุขภาพ เพื่อให้แพทย์ พยาบาล อสม. และครอบครัวสามารถติดตามผลการรักษาของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ๕. ขยายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ร่วมมือกับ โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชมรมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับวัณโรคและการป้องกันการแพร่กระจาย
- การขับเคลื่อนนวัตกรรม "ปฏิทินเตือนใจกินยาครบ" ไปยังพื้นที่อื่น จะช่วยให้ชุมชนมีสุขภาพที่ดี ลดการแพร่กระจายของวัณโรค และทำให้วัณโรคหมดไปจากตำบลนบปริงอย่างยั่งยืน

ภาคผนวก



หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

